

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäre, Risto

Title: Siri Hustvedt: Muistoja tulevaisuudesta

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäre, R. (2019). Siri Hustvedt: Muistoja tulevaisuudesta. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 6.11.2019. <http://www.maailmankirjat.ma-pe.net/siri-hustvedt-muistoja-tulevaisuudesta/>

Siri Hustvedt: Muistoja tulevaisuudesta

[PM/30 ADMIN](#)

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI (6.11.2019)

Siri Hustvedt kutsuu romaaniaan ”taiteilijan omakuvaksi nuorena naisena”. Teoksen lähtökohta on se, että S.H. löytää vanhan päiväkirjansa vuodelta 1979. Siihen aikaan ystävät kutsuivat häntä Minnesotaksi, maalaistytöksi, joka oli tullut New Yorkiin kirjoittamaan romaania. Sijaistoiminnoksi romaanin laatimiselle nousee kuitenkin päiväkirja. Siihen hän kirjaa pääasiassa seinän takaa kuultuja naapurin höpinöitä. Päiväkirja puolestaan saa antaa tilaa New Yorkin yöelämän raportoinneille ja tapahtumille, joita päiväkirjalle ei kerrottu, mutta joita 61 -vuotias S.H. nyt muistelee. Romaani käsittelee siis kirjoittamista sekä sitä, mitä on olla nuori kirjailijaksi kehittyvä nainen.

Tapahtumat lähtevät liikkeelle naapurihuoneistosta öisin kuuluvista puheluvista. S.H. pohtii, tapahtuuko siellä jotain huolestuttavaa, kuuluiko sieltä myös lapsen avunhuutoa? Vai onko kyseessä vain höpsö rouva, joka puhuu omiaan. S.H. asettuu korva seinää vasten ja alkaa jäljentää keskustelua. Hän yrittää ratkaista arvoitusta

päätelemällä: onko lapsi murhattu, entä äidin itsesytykset ja viha puolisoa kohtaan – puhumattakaan surullisesta nuoresta miehestä, joka yrittää päästä rouvan puheille. S.H. kietoutuu loputtomien mahdollisuuksien vyyhtiin.

Tämä kuvio kääntyy yllättäen peilikuvakseen, kun osoittautuu että naapurin rouva on ollut samalla tavalla huolissaan S.H:n mielenterveydestä. Iltaisin hän on kuulostellut, kuinka tämän yksinäisen opiskelijatyön puheääni madaltuu miesmäiseksi ja pateettiseksi (S.H. luki mielellään ääneen John Ashberyn runoja).

Ratkaiseva käänne tapahtuu, kun naapurin rouva kuulee yöllä hälyttävää meteliä S.H:n huoneesta. Rouva ystävineen ryntää apuun ja pelastaa S.H:n väkivaltaisen miehen käsistä.

Seinänaapurit tutustuvat toisiinsa ja romaanin keskeiseksi teemaksi nousee naisten kokema väkivalta. Alistamisen, ahdistelun, vähättelyn ja hyväksikäytön arkipäiväisyys onkin romaanin keskeinen teema. Miesten katseet, julkeat koskettelut, naiselle lausutut sanat ovat Hustvedtin huomion kohteena. Kyseessä on meetoo-käänteen jälkeistä havainnointia vuoden 1979 naisesta miesten dominoivassa maailmassa.

Meetoo -aihe on Hustvedtille tuttu. Esseekokoelmassaan *A Woman looking at Men looking at Women* (2016) hän kertoo paljastavasta sanasta, jonka Karl Ove Knausgaard sanoi, kun hän haastatteli tätä. Vaikka keskustelukumppani kuunteli ja oli kiinnostava, haastattelun lopuksi hän kuitenkin huomautti, ettei koe naisia lainkaan kilpailijoikseen. Hustvedt oli nimittäin kysynyt, miksei ”Taisteluni”-teossarjassa mainita naiskirjailijoita, vaikka siinä on satoja viittauksia merkittäviin miehiin. Miksi ei naisiin? Knausgaard tokaisi vain ”no competition”.

Tästä Hustvedt teki esseen ”No competition”. Hän pitää miesten keskinäistä kilpailua asenteena, josta naiset saavat kärsiä. Se on eräs syy siihen, miksi miehet eivät ota naisia keskustelussa vakavasti (samalla hän toteaa Knausgaardista, että tämä pelkää naista itsessään).

Tietysti Siri Hustvedt itse on saanut kuulla kyllästymiseen asti häntä kuuluisampana pidetystä miehestään Paul Austerista:

”Onko miehesi tosiaan perehdyttänyt sinut psykoanalyysiin ja aivotutkimukseen?” kysyi eräs toimittaja.

Tosiasiassa Hustvedt itse kuuluu New Yorkin terävimpään tiimiin juuri tällä alueella, Auster ei tiedä aiheesta paljoakaan.

Romaanissa on kyse naistaiteilijan omakuvasta. Hustvedt kuvaa rakkautta ja ystävyyttä hakevaa nuorta nain, jolle aina osoitetaan kuuntelijan ja ihailija paikka. Myös näissä piireissä mies puhui ja nainen kuunteli; mies suositteli kirjoja, nainen luki kirjat; mutta kun nainen suositteli kirjoja, mies unohti niiden nimetkin.

Eräässä episodissa ollaan pilvenpiirtäjän kattohuoneistossa, cocktail-kutsuilla ja Norman Mailer sanoo:

”Vaimoilla ei ole helppoa”. ”Keitä ne vaimot ovat?” kuiskaa ystävät S.H:lle, ”eikö Mailer tuikannut puukolla yhtä vaimoistaan”. (92.)

Eräänä iltana kun ujo ja kaunis S.H. käveli kotiin pitkin Broadwayta, muuan vastaantuleva mies nosti sormensa kohteliaan näköisesti, mutta kun S.H pysähtyi, tämä sihahti sanat ”vitun huora”.

Ja nuori S.H. miettii mitä hänessä on vikana:”Oliko minussa jotain minkä hän oli nähnyt, ja mistä ei ollut pitänyt. Olinko minä näyttänyt haavoittuvalta...?” Hän oli punannut huulensa, hänellä oli jalassa mustat käärmeennahkasaappaat. Ärsyttikö tyyli miestä? S.H oli halunnut tuntea itsensä näyttäväksi ja rohkeaksi:

”räikeästi punattu suu oli pieni merkki henkilökohtaisesta kapinasta tuota älä-koskaan-herätä-huomiota-sääntöä vastaan” ja mustat saappaat ”ne jalassani tunsin itseni vahvaksi ja maskuliiniseksi.” (72)

40 vuotta on pitkä aika, kertoja ei muista yksittäisiä keskusteluja miesten kanssa, mutta hän muistaa kuinka monen mieshen asenne puhekumppaniin oli häiritsevä:

”Hän oli yksi monista, jotka ovat mielessäni yhdistyneet siksi miestyypiksi, johon törmään yhä uudestaan: nuoreksi tai vanhaksi mieheksi, jonka katse jatkuvasti vaeltaa kasvoiltani alemmas, mieheksi joka puhuu puhumistaan, eikä kysy minulta mitään, avuliaaksi, hymyileväksi, kaiken tietäväksi, joka syistä, jotka jäävät minulle arvoitukseksi, näyttää uskovan, että minä olen kaikin tavoin kykenemätön niihin isoihin, kuin pieniinkin asioihin, kun olin lannistumattomassa toivossani saada seuraa ja kenties rakkautta, suostunut illalliselle, kaikki olikin yhtä käpälöintiä ja syljeneritystä ja pakonomaisia tarpeita...” (48).

Eräs romaanin huippukohdista on päiväkirjasta löytynyt tarkka kuvaus illallisilta, jossa vanhempi miesfilosofi pudottelee älynsä muruja naisväelle. Hän argumentoi huolella ja aikaa vieden, kaikkea johdonmukaisesti epäillen. Hän kysyy: mistä voin tietää, että toinen ihminen tuntee kipua? Hän vastaa: Ei voida todistaa, että se olisi samanlaista kuin omani?

S.H. oli aluksi pitänyt herrasmiehen rauhallisesta ja rationaalisesta puhetavasta. Hän oli itse asiassa asettunut tätä vastapäätä hyvän keskustelun toivossa, ja viimein herra kääntyikin, mutta lausahti S.H:lle sanat:

”Sinulla ei liene mitään lisättävää tähän kunnianarvoisaan debattiin, kultaseni.”

Tätä herra sai katua, sillä vastauksessaan S.H. analysoi kylmän tarkasti tämän lausahduksen sisällön, sen välittämän naisvihan ja ylimielisyyden:

”Sinä totesit juuri jotain, mutta teit sen aivan kuin se olisi ollut kysymys... Korottamalla ääntäsi lauseen lopussa ja lisäämällä perään holhoavan ”kultaseni” sinä kuvittelet voitavasi naamioida kysymykseksi asian jota pidät faktana. Sinä sanot minulle, että oletat, tai arvaat, kenties kuvittelet, ettei minulla olisi mitään lisättävää. Tekemällä niin olet ylittänyt sillan, jonka olemassaolon olet suurella vaivalla kieltänyt. Et ainoastaan ole olettanut ettei minulla ole ajatuksia, olet olettanut että minun pääni on tyhjä. Voin vakuuttaa sinulle että niin ei ole...” (292).

Näin S.H palasi herran ensimmäiseen väitteeseen, jossa tämä oli todistellut että kukaan ei voi tietää mitä toisen toinen ajattelee. Herra oli, oman logiikkansa vastaisesti olettanut, että naisella ei ole mielessään mitään sanottavaa näin vaikeaan kysymykseen.

Koska kyseessä on omakuva, on selvää että päähenkilöstä S.H:sta tulee lopulta kirjailija Siri Hustvedt. Aluksi hänen nuori minänsä, Minnesota, kirjoittaa nuortenromaania. Se kehittyy ja kokee muodonmuutoksia yhtä nopeaan kuin nuori kirjoittaja itsekin. Ja pian koko suunnitelma unohtuu.

Sitten kerrotaan eräänlainen esikoisteoksen synty, se tuntuu tekevän parodiaa – paitsi esikois-ajatuksesta – myös itse *Muistoja tulevaisuudesta* -romaanista. Rahaton S.H. ryhtyy haamukirjoittajaksi erälle seurapiirirouvalle. Hänet palkataan laatimaan tämän muistelmia. Oikeastaan S.H. kirjoittaa saamastaan aineistosta romaania, valikoi ja painottaa rouvan muistoja niin, että kertomuksesta tulee kiinnostava ja kirjasta menestys. Muistelmat julkaistaan rouvan nimellä, ja menevät täydestä, niin että tämä itsekin alkaa pitää tarina todenmukaisena. Näin muisti toimii, aina tulevaisuudesta käsin.

Romaanin nimi *Muistoja tulevaisuudesta* viittaa paitsi meetoo-näkökulmasta katsottuun vuoteen 1979, myös muistin fiktiivisyyteen. Hustvedt on kirjoittanut aiheesta lukuisia esseitä mm. suomennetussa *Elää, ajatella, katsoa* (2012) esseekokoelmassaan.

Muistoja tulevaisuudesta sisältää kolmenlaisia tekstejä: päiväkirjaa vuodelta 1979, sekä tuolloin tekeillä ollutta nuorten salapoliisi-seikkaulua, lisäksi se sisältää 61 vuotiaan S.H:n muistelmia. Kukin teksti rakentaa tarinaansa, kussakin tekstissä on kerronnan tyyliä ja jopa fonttinsa – silti ne eivät pysy omilla kerronnan tasoillaan. Päiväkirja kehittyy romaanin kaltaiseksi, nuortenromaanin paljastaa yllättävän näkökulman meetoo-ajalle.

Romaanin kerronnassa käytetään yllättäviä keinoja ilmaisemaan muistin huojuvuutta. Hustvedt tekee tiettyä kategoriavirhettä jatkuvasti, jopa niin että sitä täytyy pitää tarkoituksellisenä. Hän sekoittaa elämän ja tekstin: elävät ihmiset hyppivät kirjan sivuilla, liivahtavat tekstiin kuin komeroon. Sitä tapahtuu niin paljon, että perinteistä narratologia kauhistuttaisi.

Onkin kiinnostavaa, että jopa lauseen tasolla hierarkkisen kerronnan tasoja kumotaan – ja että Hustvedt tekee sitä nimenomaan muistamisen vivahteisiin vedoten. Ajan kategorioiden rikkominen ei ole yllättävää: se on jo suhteellisen yleinen tapa ilmaista muistin liikettä. *Muistoja tulevaisuudesta* –nimi saa kuitenkin perustelunsa siitä:

”Kun minuutit ja päivät luhistuvat, kadottaako olemassaolo tempuksensa? Lysähtävätkö ”on” ja ”oli” ja ”tulee olemaan” toisistaan erottamattomaksi aikaröykkiöksi. (196)

Vaikka romaanin episodit luovat ajallista etäisyyttä S.H:n muistelun ja nuoren Minnesotan päiväkirjan välille, silti ne yhdistyvät eräässä kohtaa. Seuraavan lauseen preesens pyyhkäisee 40 -vuoden kuilun pois; sekä nykyinen ja entinen nainen ovat hetken samaa aikaa:

”Muistikirjan teksti jatkuu, mutta minä pidän taukoa sopivasti sillä aikaa kun Minnesota, minun nuori minäni, nukkuu sikeästi unilääkkeen avittamana. (214)

Tämä hetki liittyy keskeiseen kohtaan romaanissa: pahoinpidelty nuori nainen nukkuu, kertojan – vanhan naisen – tunneside silloiseen minään on rikkumaton. Hän pitää taukoa silloin kun päiväkirjan kirjoittajakin pitää.

Minä ja hän -pronominien sekoittuminen joissain kohdin on yllättävää Hustvedtin päällisin puolin perinteisessä kerronnassa. Minä muuttuu häneksi, jopa samassa kappaleessa, vaikka kyse on samasta henkilöstä. Onko kyse vain lipsahduksesta, jossa tulkitsija näkee suuria merkityksiä? Tai ehkäpä kuitenkin kyse on ajasta ja muistista.

Uskon, että Hustvedt pyrki kielivirheiden uhallakin tarkentamaan kokemusta: ikään kuin muiston alueella sama ihminen voisi olla joskus minä ja joskus hän. Tietyissä muistoissa kokemuksista on jo etäännytty, ja ne ovat jo vieraita, kuin toiselle tapahtuneita: hän -muotoisia. Sitten on muistoja, joissa tunne edelleen on lähellä ja osa minää.

Kun S.H:n muistelmassa sama ihminen on välillä minä ja välillä hän, välillä ajallisesti etäällä ja joskus samassa preesensissä. Hustvedt siis kielellistää muistamisen kokemusta. Tietenkään hän ei kiistä etteikö aika kuluisi, mutta hän kuvaa sen toisin: aika tekee minää koko ajan häneksi. Miettiessään tekstiään S.H. toteaaakin: ”Kyllä se on muistelman, mutta muisti ei ole kiinteä. Olen aina uskonut, että muisti ja mielikuvitus ovat sama asia” (196).

Yksityiskohdat, joita ei voi muistaa, voi kerätä muualta ja kuvitella loput. Kun S.H. ajattelee taiteilija- ja filosofiystäviään, hän huomaa muistavansa tunteita, muttei faktoja. Hän ei muista enää yksityiskohtia tietyistä tapaamisista: niinpä hän kuvittelee tapahtumat sen tunteen ympärille, minkä muistaa:

”Totuus on se, etten muista yhtä illallista vaan useita, jotka ovat muistoissani yhdistyneet. Vuodet 1979,1980,1981 ja 1982 ovat sekaantuneet mielessäni, koska lukuisia aterioita nautittiin tuossa samassa huoneessa.

En jaksa palauttaa mieleen ystäväni kasvoja sen paremmin kuin käymiämme keskustelujakaan, vaikka pystyn pitkästi kuvaamaan kunkin luonteenpiirteitä. Kieli kiinnittää visuaalisen muiston ja kun kuvat ovat kadonneet, sanat säilyvät. Mutta ei kuva meistä viidestä olekaan yhtä tärkeä kuin tunne meistä, tyytyväisyyden tunne, joka ei liity vain yhteen ihmiseen, vaan jonka me kaikki yhdessä loimme.” (178)

Siri Hustvedt: *Muistoja tulevaisuudesta*, suom. Kristiina Rikman, Otava 2019.

Risto Niemi-Pynttari on yliopiston lehtori, kirjoittamisen dosentti Jyväskylän yliopistosta